

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 43 IR 67 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 43 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas) siekiama užtikrinti savivaldybių gimnazijų veiklos tęstinumą regionuose.

Švietimo teikėjų tinklo paskirtis – užtikrinti visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, privalomojo ir visuotinio švietimo prieinamumą, jo įvairovę, galimybes mokytis visą gyvenimą (Švietimo įstatymo 28 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Respublikos Seime atstovaujamų politinių partijų *Susitarime dėl Lietuvos švietimo politikos (2021-2030)*¹ 18 punkte nustatyta, kad, *Išlaikant švietimo įstaigų savarankiškumą, suteikti savivaldybėms daugiau savarankiškumo ir atsakomybės už racionalų švietimo lėšų panaudojimą, tinklo efektyvumą bei ugdymo(si) rezultatus. Sudaryti sąlygas funkciniam savivaldybių bendradarbiavimui švietimo srityje.*

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2023 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 995 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimą Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtino Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisykles² (toliau – Tinklo taisyklės).

Tinklo taisyklių 2 priede nustatomas III gimnazijos ir IV gimnazijos klasėje didžiausias mokinių skaičius – 30, mažiausias – 21 mokinyss. Nurodytas mažiausias mokinių skaičius klasėje taikomas *sudarant po vieną III gimnazijos ir IV gimnazijos klasę, valstybinėje ar savivaldybės gimnazijoje, vykdančioje akredituotą vidurinio ugdymo programą, ne mažiau kaip 12 mokinių gali būti gyvenamojoje vietovėje esančioje vienintelėje gimnazijoje tautinės mažumos kalba, lietuvių kalba ir tautinės mažumos kalba ar tautinių mažumų kalbomis, arba gyvenamojoje vietovėje esančiose dviejose ar trijose gimnazijose skirtingomis mokomosiomis kalbomis; Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybių teritorijų gyvenamojoje vietovėje esančioje vienintelėje gimnazijoje lietuvių kalba; vienintelėje savivaldybės teritorijoje esančioje gimnazijoje; vienintelėje savivaldybės centre esančioje gimnazijoje lietuvių kalba; gimnazijos*

¹ Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021-2030), in: <https://lr.lt/uploads/main/documents/files/Susitarimas%20d%C4%97l%20Lietuvos%20%C5%A1vietimo%20politikos.pdf>

² Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklės, in: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/documentSearch/lt>

struktūriniame padalinyje (skyriuje, filiale), esančiame kaimo gyvenamojoje vietovėje ir kitoje gyvenamojoje vietovėje nei gimnazija. 2024–2025 mokslo metais šis reikalavimas netaikomas sudarant IV gimnazijos klasę: gali būti sudaryta IV gimnazijos klasė, kurioje mažiausias mokinių skaičius – 12.

Šio tipo mokykloms keliami klasių formavimo reikalavimai neatitinka realios situacijos savivaldybėse, neatitinka regioninės politikos ir gali lemti gimnazijų uždarymą, o nesant reikiamam mokinių skaičiui III klasės sraute vieneriems metams steigti kitos gimnazijos skyrių netikslinga.

Toks teisinis reguliavimas yra formalizuotas, atima iš savivaldybių ir pačių ugdymo įstaigų teisė spręsti mokinių ugdymosi poreikių tenkinimą individualiais atvejais bei tinkamiausiais būdais. 2022-2023 mokslo metais 84 savivaldybių gimnazijos turėjo 1 klasės komplektą, kurioje nebuvo 21 mokinio, 2023-2024 m. m. – 69 gimnazijos turėjo 1 klasės komplektą, kurioje nebuvo 21 mokinio³. Jeigu mokykla nėra uždaroma, ji lieka pagrindine mokykla, o vėliau galimai ir aštuonmete, tai esamos infrastruktūros išlaidos praktiškai nemažėja, o naujos išlaidos savivaldybėms atsiranda.

Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas 2023 m. balandžio 26 d. nutarimu Nr. KT40-N4/2023⁴ pabrėžė, kad, *įgyvendindamas savo diskreciją reglamentuoti savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigų veiklą, be kita ko, nustatyti kriterijus, kuriuos privalo atitikti savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigos, įstatymų leidėjas privalo paisyti iš Konstitucijos, inter alia konstitucinio teisinės valstybės principo, kylančio teisinio aiškumo reikalavimo, t. y. įtvirtinti aiškius kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, ar savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigos gali vykdyti savo veiklą.*

Todėl įstatymo projektu siūloma *įtvirtinti tik tokius kiekybinius kriterijus, kurie bus nustatyti įvertinus savivaldybių socialinį, ekonominį, geografinį, kultūrinį kontekstus ir nepažeis savivaldybių teisės savarankiškai tvarkyti savo mokyklų tinklą*⁵.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Seimo nariai Vilija Targamadžė, Algirdas Stončaitis.

3. Dabartinis teisinis įstatymo projekto aptartų teisinių santykių reglamentavimas

³ Sudaryta pagal: *Bendrasis ugdymas*, in: <http://www.svis.smm.lt/bendrasis-ugdymas-2>
Savivaldybės bendrojo ugdymo gimnazijos tipo mokyklos 2022-09-01, 2023-09-01

⁴ Dėl kriterijų, kuriuos turi atitikti savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklos, nustatymo in: <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta2840/content>

⁵ Atskiroji nuomonė dėl Seimo Švietimo ir mokslo komitete svarstomo Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo NR. I-1489 28, 37, 42, 43, 44, 66 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2759(2) bei lydinčiųjų projektų projekto Nr. XIVP-2760(2), projekto Nr. XIVP-2761(2), in: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/a3e359100c4011ee9be7e853187c02dc?positionInSearchResults=10&searchModelUUID=974755d7-1915-4890-82d0-1719c59a609d>

Šiuo metu Švietimo įstatyme nenustatyti kriterijai, kuriais remiantis savivaldybių tarybos sprendimu galėtų steigti III gimnazijų klases, jei mokinių skaičius pagrindinio ugdymo antrosios dalies klasėse atitinka arba viršija mažiausią leidžiamą mokinių skaičių.

Pagal Švietimo įstatymo 67 straipsnio 1¹ dalį *mokymo lėšos iš valstybės biudžeto neskiriamos valstybinių ar savivaldybių mokyklų klasėms, kuriose ugdoma pagal bendrojo ugdymo programas ir kuriose mokinių skaičius neatitinka šio įstatymo 43 straipsnio 8 dalies 7 punkte nurodyto leidžiamo mažiausio mokinių skaičiaus klasėje kriterijaus.*

4. Naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Lietuvos Respublikos Seime atstovaujamos politinių partijų *Susitarime dėl Lietuvos švietimo politikos (2021-2030)* 18 punkte nustatyta, kad, *Išlaikant švietimo įstaigų savarankiškumą, suteikti savivaldybėms daugiau savarankiškumo ir atsakomybės už racionalų švietimo lėšų panaudojimą, tinklo efektyvumą bei ugdymo(si) rezultatus. Sudaryti sąlygas funkciniam savivaldybių bendradarbiavimui švietimo srityje.*

Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma sudaryti galimybę savivaldybėms tarybų sprendimu leisti formuoti III ir IV gimnazijų klases, jeigu nėra 21 mokinio klasėje, bet mokinių skaičius pagrindinio ugdymo antrosios dalies klasėse atitinka arba viršija mažiausią leidžiamą mokinių skaičių.

Švietimo įstatymo 67 straipsnio 1² dalyje siūloma numatyti, kad mokymo lėšos skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų mažinamos Vyriausybės nustatyta tvarka klasėms, kuriose ugdoma pagal akredituotą vidurinio ugdymo programą ir kurių sudarymas neatitinka šio įstatymo 43 straipsnio 8 dalies 7 punkte nurodyto leidžiamo mažiausio mokinių skaičiaus klasėje kriterijaus.

Nauju teisiniu reguliavimu siekiama užtikrinti, kad mokymo lėšos būtų skiriamos gimnazijų klasėms, vykdančioms akredituotą vidurinio ugdymo programą, bet neturinčioms 21 mokinio klasėje, taip išsaugant gimnazijas regionuose.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturi.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimams bei bendrinės lietuvių kalbos normoms, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Įstatymų projektų atitikimas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projekto nuostatos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai

Įstatymui įgyvendinti atsakingos institucijos turės patikslinti priimtus įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Atsižvelgiant į konkrečioje savivaldybėje realią situaciją ir lėšų poreikį, dalis lėšų bus skiriama iš savivaldybių biudžeto, o kita dalis skiriama iš valstybės biudžeto proporcingai mažinant faktiniam mokinių skaičiui klasėse.

14. Projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Teikiamam projekto tekstui specialistų vertinimų, rekomendacijų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai įstatymo projektų žodžiai.

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc:

Savivaldybė, gimnazija, mokymo lėšos, mokinių skaičius.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomų paaiškinimų nėra.

Seimo nariai